

INTRODUCCIÓN A LA MISHNÁ

La Torá establece que el hombre tiene la obligación de pagar tanto por los daños que cause con su persona como por los que causen sus posesiones —sean animales, sean objetos inanimados que estén bajo su cuidado—. La Mishná comienza por presentar los tipos de dañadores que menciona la Torá y explica por qué tuvo necesidad de mencionar a cada uno de ellos:

Existen cuatro dañadores primarios. אבות קרי להנך אבות קרי להנך “Dañadores primarios” se les denomina a aquellos dañadores que aparecen escritos explícitamente en la Torá. [ב.ג.] ובגמרא Y en la Guemará [2b y 3a] se explica cuáles son los derivados.

El toro, y el pozo, etc. השור והבור כו' כסדר שהן כתובין בפרשה סדרן במשנה Según el mismo orden en que estos dañadores primarios se encuentran escritos en la sección de la Torá que trata sobre daños, el Tana los ordenó en la Mishná. דפרשה ראשונה נאמרה בשור. Pues, la primera parte se refiere al toro; la segunda, al pozo; y conforme a este orden se fueron mencionando en la Mishná.

Mavé. בגמרא מפרש El significado se explica más adelante en la Guemará (3b).

Fuego. כי תצא אש El fuego aparece mencionado en *Shemot* (c. 22), en el versículo que dice: **SI UN FUEGO SE PROPAGA, ETC.**

No es el toro como el mavé. כ'לומר Si la Torá hubiera escrito que se debe pagar por el daño del toro, no se habría podido inferir de él la obligación de pagar por los daños que cause el mavé, y viceversa, y por lo tanto, la Mishná dijo primero «no es el toro como el mavé», y no los mencionó —a los cuatro dañadores— en el orden en que fueron escritos en el principio de la Mishná, según el cual se debió haber escrito “no es el toro como el pozo”: **porque**, si hubiese escrito en el orden en que fueron escritos en el principio, **ya no habría podido decir** la frase **ya que el pozo no tiene vida.** «Ni tampoco son éste y éste otro que tienen vida—», **ya que el pozo no tiene vida.** **Y, además, existe otra razón** de que la Mishná haya empezado diciendo: “no es el toro como el mavé”, y no los haya mencionado siguiendo el orden del principio, **ya que**, al mencionarlos de esta manera, **nos enseña algo nuevo:** **a pesar de que ambos** —el toro y el mavé— **tienen vida,** de todos modos, **no se podrían inferir** las leyes de uno de las del otro, porque sus características son distintas. **Y en la Guemará, (5a) se explica** cuál es el significado de la expresión “no es” que dijo el Tana de la Mishná.

Como el fuego, que no tiene vida. כהרי האש שאין בו רוח חיים **Y si la Torá no lo hubiese escrito, habríamos pensado exentar** al dueño del pago por el daño que su fuego ocasione.

Ni tampoco son éste y éste otro —el toro, el mavé y el fuego—, **etc.** אלו שלשתן דרכן לילך ולהזיק **Estos tres elementos tienen la naturaleza de desplazarse y dañar.**

NOTAS

- Con relación a la responsabilidad de indemnizar a la víctima de un daño, la Torá menciona varios casos, los cuales constituyen categorías, con sus características y sus leyes concernientes al pago. Para saber si por un daño determinado el responsable debe pagar y —en caso de tener que hacerlo— para saber cuáles son los detalles de la indemnización, se deberá determinar la categoría correspondiente del daño en cuestión. Por ello, a los casos que aparecen explícitos en la Torá se les denomina “dañadores primarios”, y al resto, “derivados”; porque su ley se deriva de los casos mencionados explícitamente en la Torá.
- La Guemará cita más adelante (3b) una discrepancia acerca del significado del término *mavé*: hay quien opina que *mavé* se refiere a la persona que daña, y hay quien opina que se refiere al dañador primario *diente*, es decir, al daño que causa el animal cuando come en un campo ajeno.
- Si fuesen similares, podríamos haber deducido el uno del otro mediante un *binián av*. El *binián av* es uno de los trece métodos de interpretación de la Torá para deducir leyes. Este método consiste en aplicar la ley que aparece escrita en la Torá sobre un caso determinado a otros casos que tengan características similares. No obstante, si el caso para el que se quiere deducir la ley tiene aspectos menos rigurosos —o más rigurosos en caso de que se quiera deducir una exención— que aquel descrito en la Torá, no se puede aplicar este método. Aquí, la Mishná va descartando las posibilidades de derivar con este método las leyes de un dañador de las de los otros.

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ב.

עין מושפמ
נר מצוה

א א מיי פ"א מה' מקי ממון ה' י סמג עשין סו ולאין רפט טושיע ח"מ סי' שפט ספיף א: ב ב מיי' שם פ"ג ה' א סמג ופ"ב הלכה א סמג עשין סח טושיע ח"מ סי' מי ספיף א: ג ג מיי' שם פ"ד ה' א סמג עשין סט טור ש"ע ח"מ סי' מי ספיף א: ד ד מיי' שם פ"ה ה' א סמג עשין סו טושיע ח"מ סי' שפט ספיף א: ה ה מיי' שם פ"ו הלכה א סמג ט טמג שם טור ש"ע שם ספיף ד וסי' מי ספיף א: ו ו מיי' שם פ"ז הלכה א וע"ש סמג שם טושיע ח"מ סי' שפט ספיף י: ז ז מיי' פ"ח מהל' שנת הלכה א סמג לאון סה: ח ח מיי' שם ה' א: ט ט י ב מיי' שם הלכה ז: י י מיי' פ"ט מהל' שאר אבות טעמאה ה' א: סמג עשין רמו: יא יא מיי' שם פ"י ה' א סמג שם:

ארבעה

ארבעה אנוס נויקין. אבות קרי להנך דכמינן בקרא צהדיא וצגמרלא [ג.ג.] מפרש הי ניהו תולדות: השור והצור כו'. כסדר שהן כמזינן צפרשה^(א) סדרן צמשה דפרשה ראשונה נאמרה צבור שניה צבור: מצעה. מפרש צגמ' [ג.ג.]: הצעה. כי תלך אש:

לא הרי שור כהרי המצעה. כלומר אי כתב רחמנא שור לא נפיק מצעה מיניה ואמטו להכי אינטריכו למיכתב ולהכי נקט צרישא כהרי המצעה ולא נקט להו כסדר לא הרי השור כהרי הצור משום דתו לא הוי מני למיתני לא זה זה שיש צהן רוח חיים דהא צור אין צו רוח חיים ועוד טעמא אחרינא דהא רבותא אשמעינן שאע"ג שיש לשיניהם רוח חיים לא נפיק חד מחצריה. וצגמ' [ה.ה.] מפרש מאי לא הרי דקאמר: כהרי האש שאין צו רוח חיים. ואי לא כתביה רחמנא הוה אמינא ליפטור: לא זה וזה כו'. אלו שלשמן דרכן לילך ולהזיק: האד השור כו'. מפרש צגמ' [ו.ו.] לאתויי מאי: צמיטע הארץ. מנעידת נכסיו יצנה דמי היקו אס רואה לפרוע לו קרקע: גב' חטאה. צגוג: סקילה. צמזיד: אי עמיד שיה אצות. צגוג: מייחייב. תרמי חטאות: לא מייחייב אלא חדא. אכז מלכא אצל תולדה ידידיה לא מייחייב: ונ"א דמחייב תרמי כו'. דאי עמיד אב ותולדה ידידיה מייחייב תרמי חטאות צמס' כרימות צפ' אמרו לו [ד.טו.]. כולהו אצות מלאכות ממשכן גמרינן להו צמסכת שנת [ד.מט.]:

^(ב) אבות נויקין השור והבור והמבעה וההבער

לא הרי השור כהרי המבעה ולא הרי המבעה כהרי השור ולא זה וזה שיש בהן רוח חיים כהרי האש שאין בו רוח חיים ולא זה וזה שדרבן לילך ולהזיק כהרי הבור שאין דרכו לילך ולהזיק הצד השווה שבהן שדרבן להזיק ושמיירתן עליו וכשהזיק יחב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ: גב' מדקתני אבות מכלל דאיכא תולדות תולדותיהן כיוצא בהן או לאו כיוצא בהן גבי שבת תנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת אבות מכלל דאיכא תולדות תולדותיהן כיוצא בהן לא שנת אב חטאת ולא שנת תולדה חטאת לא שנת אב סקילה ולא שנת תולדה סקילה ואיכא בין אב לתולדה נפקא מינה דאיילו עביד שתי אבות בהדי הדדי אי נמי שתי תולדות בהדי הדדי מחייב אבל חדא וחדא ואילו עביד אב ותולדה דידיה לא מחייב אלא חדא ולרבי אלעזר דמחייב אתולדה במקום אב אמאי קרי לה תולדה הך דהוה במשכן חשיבא קרי ליה אב הך דלא הוה במשכן חשיבא קרי לה תולדה גבי טובאות תנן אבות הטומאות השרץ והשכבת זרע וטמא

רבינו הגאון

ארבעה אבות נויקין והמבעה וההבער לא השור כהרי המבעה כי ובעינן מדקתני אבות מכלל דאיכא תולדות תולדותיהן כיוצא בהן אי לא. גבי שבת תנן אבות מלאכות תולדותיהן כיוצא בהן בשבגה בין אבות בין תולדות חטאת במזיד סקילה פי' אבות זורע תולדות נטע וכיוצא בו וכן הארבעים חסר אחת כולן בעינן הוה פירושה. ומאי טעמא קרי להאי אב ולהאי תולדה. ופשטי' דאי עביד ב' אבות או ב' תולדות חייב תרמי [ואילו] אב ותולדה ידידיה אינו חייב אלא אחד ואקשי' ולר' אלעזר דמחייב על אב ותולדה ידידיה תרמי מ' [א.ה.] דתנן [ב'ריותו. טו.] אי"ר עקיבא שאלתי את ר' אלעזר העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת מהו כו' עד חייב על כל אחת ואחת. ופשטי' לה בגמרא [דשאלתו הית] תולדות מלאכות כמלאכות דמיין אי לא. ופשטי' ליה דולדי מלאכות כמלאכות דמיין. ופרקי' הך דהואי במשכן קרי ליה אב מלאכה. דלא הואי במשכן קרי ליה תולדה. (ודברי רבי אלעזר מפורשים הן בכריתות פרק אמרו לו.) גבי טובאות תנן אבות טובאות כו'

ארבעה אבות נויקין. אית דוכתא דלא תני הן כמו הכל וצגמרלא גבי שלש עשרה אצות נויקין וצארבעה מחוסרי כפרה (כרימות ד.ד.ח.) ואית דוכתא דקתני הן כדקתני ארבעה שומרין הן (שבויות ד' מטו.) וארבעה ראשי שנים הן (ר"ה ד' ב. וס.) ול"ת אמאי לא קאמר ארבעה אצות נויקין הן כדקתני ד' ראשי שנים הן וי"ל שלא צא אלא להגיד ארבע אצות הללו לא ראי זה כראי זה וקצת קשה דצגמרלא מוכח דנחית תנא למינינא מדפרין וסגן דידן מאי טעמא לא תני הני ולך י"ל דיש מקומות דלא תני הן כדאשכחן צארבעה מחוסרי כפרה. (ע"כ):

השור והבור. פי' צקונטרס כסדר שנכתבו צפרשה סדרן צמשה^(א) ולע"ג דלמ"ד תנא שור לרגלו לא הוי כסדר הפרשה דרגל נפקא לן מושלח את בעירה דכתיב צטר צור מ"מ שם שור כתיב קודם צפרשה דהיינו נגיחה דקדן ולמ"ד מצעה זה אלס לע"ג דלצטר הצעה כתיב צפרשת אמור מכה צהמה ישלמנה דהיינו אדם דלויק שור לא חש לשנותו כסדר הפרשה לפי שחוק כל כך ושנאו כסדר לא הרי דסיפא שמצעה קודם להצער ור"ת פי' דשם אדם כתיב צפרשה קודם כי יגנוב איש שור והוא אחד מאצות נויקין דקתני לה צברייתא צגמרלא:

הרי השור בהרי המבעה. פירוש אין קולמו של שור כקולמו של מצעה דמפרש לקמן צגמ' למ"ד תנא שור לקרנו ומצעה לשינו משום שור כוונתו להזיק ומצעה אין כוונתו להזיק ולפיכך אי כתב רחמנא שור לא אמי מצעה מיניה שהוא קל מיניה ואין פירושו כשאר מקומות שבתלמוד לא ראי זה פירושו מצעה ממש דהוי רוח חיים:

והוא זה וזה שיש בהן רוח חיים בהרי האש. גבי שור ומצעה לא הולך לפרש החומר כי כהא משום דחד מחד קל למנא חומר באחד מה שאין צמצירו והא דלא תני הכל לא הרי האש כהרי השור ומצעה דוקתני לעיל לא הרי המצעה כהרי השור משום שלא היה יכול למנא חומר מה שאין צמינה דאי משום דכח אחר מעורב צו ואין הולך לדעתו כמו שורו אין זה חומר א' מדלא חשיב לה גבי חומר באש מצבור ° והא דאמרין לקמן [ד.ד.ג. וד.ד.ו.] גבי אצנו וסמינו מאי שנא אש דכח אחר מעורב צו ואין הולך לדעתו ה"ק מאי שנא אש שאע"פ שכה אחר מעורב צו ראו להחייב צו משום שהוא ממונך ושמינתו כו' וצפיפא גבי צור הוה מני למימר לא הרי הצור שמחילת עשייתו לנזק כהרי אלו ולא חש לפי שהפסיק באש וצור לא רצה לשנות קודם אש דא"כ הוה אמי אש מיניה דכולהו אמי מצור וחד מהנך כדאמרין צגמ' [ד.ד.ה.] והתנא האריך להגדיל תורה ויאדיר וקצת קשה דמשמע ° דעוגשין ממון מן הדין ° (ו צמכלתין תניא כי יפתח אס על הפתיחה חייב על הכרייה לא כל שכן אלא ללמדך שאין עוגשין ממון מן הדין ומיהו צפרק הפרה [לקמן מט. וס.] דריש ליה לדרשה אחרינא שעל עסקי פתיחה כהא לו או להציא כורה אחר כורה שסילק מעשה ראשון [לקמן נה.]. [וע' מוס' לקמן ד. ד"ה ועדים]:

והוא רבי אלעזר אמאי קרי ליה אב. וא"ת וימאי דנפקא מינה לענין התראה שזריך להתרות תולדה משום אב צפרק תולין [שבת ד.ד.ק.ה.] משמר משום מאי מתרין ציה רצה אמר משום צורר רבי זירא אמר משום מרקד וי"ל דהכי ° פריך משום מאי מתרין ציה שהוא חייב רצה אמר משום צורר אצל התרו צו משום מרקד פטור דקין שהוא מתרה צדבר שאין דומה צבר שמלעיג צו ופטור אצל אס התרו צו ואמר אל תשמר חייב ועי"ל דהוה שמתרין הך דהואי צמשכן קרי ליה אב וצריך להתרות התולדה צשמה ° ועוד דנוטע ומצבל אין צריך להתרותו משום אב ואס התרה משום התולדה חייב ואפ"ה לא חשיב ליה צפרק כלל גדול: ° [ה"ג.ה.] הך דהואי במשכן חשיבא קרי ליה אב הך דלא הואי במשכן חשיבא קרי ליה תולדה. ולפי הך גירסא צא לאפוקי כמה מלאכות שלא היו חסובין והיו צמשכן תולדות ניניה ולא אצות מלאכות כדאמרין צפרק צמה טומינן [שבת ד.ד.מט.]: הס העלו הקרשים מקרקע לעגלה דהיינו הכנסה ומושיט צדיוטא אחת ואית דגרסי הך דהוה צמשכן וחשיבא קרי לה אב הך דלא הוה צמשכן ולא חשיבא קרי לה תולדה ולפי גירסא זו צריך לומר דצמי אצל חשיבא ולא הוה צמשכן או איפכא הוה תולדה: דאילו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ויא. מללא חשיב לה. לקמן י' ע"א: בא"ד והא דאמרין לקמן ג ע"ב: בא"ד דעונשין ספון סו דעונשין עשין לקמן ד ע"ב מוס' ד"ה ועדים ועיין ברש"י מנינה יא ע"ב ד"ה לבתו: בא"ד ובבבלין תניא. וכן עוד צמילתא פשתא מפתוים צפוק ועכוו א' מכוו אס על טעניה חייב על המכירה לייש אלא שאין עונשין מן הדין:

מוסף רש"י

במיטב הארץ. שנת לו לאדם לננות מועט מקרקע עומי ולא לננות הרבה מיוסרות [גיטין סח.].

א) כאן י"ל מה שכתבו לקמן ודברי ר' אלעזר מפורשים הם בכריתות צפ' אמרו לו דקמן.